

פרקי ההצלחה לחרמב"ם ז"ל

החלמיד החשוב אולם באשר מדכך לבך ונבדלו ממנו העניינים יחבאר לך מה שנחבאר לראשונים המוכנים להמלא בקהל השכלים, ודע והבן במה שהישרתי אותך אליו לפי שכל אחד מבני העולם אם ראה השלימות היה קרוב ממשה רבינו עליו השלום, ואם ראה החסרון היה כמו ירבעם בן נבט' ואולי יהיה המניע אותך ממך ובך והם הכרוכים אשר המשלים בך באומרו והיו הכרוכים פורשי כנפים למעלה, ובדבור הלא יחברך תחייה הנפשות המתות כמו שהשגימה היא חיות הלב ובריאותו ורפואתו ממדוה החנוכה המוקפת אליו. והנה רוח חיבה משוחפת פעם נבארה נשימה ופעם נבארה נבואה, וכאשר היה חיות הלב עם זאת הנשימה המקררת ממנו אשיות והחלהבות, וכאשר שקטה ממנו רגע קטון היה זה סבה למוחו, הנה כן בחיך כאשר בועלה רוח הקדש מזה הלב ימות לשעמו וזו היא מיתחתו. סוככים בכנייהם המשלים בחיבה המשוחפת תחת כנפי הריאה והם שמים באמת. ודע כי משכן לבך הוא הארון הגדולים צו לחיות העדוה וכמו כן היא גנוה בלבך כתובה על לוח לבך. הלא תראה אומרו יתעלה עם תורתו בלבם. ואמנם הכרוכים מניעים אותך מנביהם את יסודך מעלה מעלה, ואהה כאשר החששך במורגליך אשר הם חוד מקדש הקדשים הנה כבר הרחבה ביהך האמתי והחשכה שמך ואסף ירחך. וכאשר החששך בעבודה מה שהוא ממך במדרגת קדש הקדשים, וכ"ש בעבודת המזורה העבודה בהטיבך את הברות באופן שחשים חושך וכוונתך לבדו יחברך והם ה' חושים והשמש והירח והמדבר והמדמה אל מול פני המזורה והוא נר מערבי שהשכינה במערב. וראה סדור השמש באמצע הגלגלים וזה כלו כדי שיגיע אותך ויריחתו עליך באופן שיאשר ביהך מאיר באורים הרבניים והכבוד המלאכיי. טעמה כי טוב סמרה ולא יכבה בליה נר. וראה אהה אחי את נרך ומה מעלתו ומה עובד נורחו לפי שהוא מעשה ידיו יחברך. כי נר ה' נשמת אדם פעם יקראה נר אלהים ופעם נשמת אלהים ופעם ללם אלהים ודמוחו, ורוח הטובה ורוח נדיבה וכבוד ונפש. וכאשר השכילה

שבה רוח הקדש, הלא תראה אומרו ורוח קדשך אל תקה ממני. והוא אומרו רוח ה' דבר בי וגו'. היא המדברת והיא המלאך והיא אשר כאשר נפרדה דבקה במחיצה הראשון, והוא אומרו והרוח חשוב אל האלהים אשר נחמה. והפך זה כאשר לא חשכיל ותעמא בעצירות תקרא רוח עומאה הלא תראה אומרו ית' אל תעמאו בכל אלה וגו'. ולזה היא עמאה אמר ואח רוח הטומאה לעביר מן הארץ. וממה אמר רוח הולך ולא ישוב לענין יכולתה ותסרוגה והיותה בימי נעוריה תקטרת ומנסכת לאלהים אחרים הגוף הנגוף, ואיך ימות לה לבא אל המלך המדירה, כי המלך טהור וקדוש ומשרתו טהורים וקדושים. ובאומרו ולא תעמאו בהם אי ה' אלהים ר"ל אי טהור ואחיו טהורים. אמר קדושים תהיו כי קדוש אי. והשכינה כמו המזורה הטהורה אשר לפני ה' כלה מקשה אחת זהב טהור ושבעה נרותיה לא יבעלו, אכן יבערו חמיד להעלות נר חמיד. ואם תראה תאמר כי משל המזורה הוא החושים הה' וכחות היפש כלם מתנועעים עובדים בעבודתו יחברך וכאומרו וישמות אי עשיתי. ב' התבונן באומרו יחברך כי רוח מלפני יעטוף. וזאת היא הנפש המדברת ללם אלהים ודמותו המקפת בהגנה הגשמים. אמר וגשמות אי עשיתי ר"ל לעבודת היפש המדברת. ולא חספך רצונו בך עד שחשים היפש עובדת להושים וחספך רצונו בך וזהו אחת אחי עובד ע"ז בטהרה. במה שהדמה אותו ממלכל ומשחה ומלבוש ומשגל, ותאמר אלה הם עניינים מותרים. ואהה אמנם החששך בחושים והעבודת נפשו היקרה בת מלך לעבד ובל וכמו שהקדמתי במה שרמו אליו שלמה ע"ה תחת שלש רגוע ארץ תחת עבד כי ימלוד ויכל כי יטבע לחם. ואמר דוד ע"ה לא יהיה בך אל זר ולא תשחיתו ללם נכר כפי מה שביארו קדמוניו ז"ל איזו אל נכר שהוא בגופו של אדם הוי אומר זה יצר הרע. אי אחי בא בחושך עליהם וגשמהיהם לעבודתו יחברך. ואהה בהתקע שופר בראש השנה תקונו והכשרו הנה חסיה תנועמו כלה באברך. יריך פשוטות ללקיחת השופר

אגרות הרמב"ם

שהשפיע האל ית' אליו, וכמו שאמר שלמה ע"ה יפוא מעינוחך חולה ברחובות פלגי מים. ואמר ית' על ידי ישיעו ע"ה והיית כגן רוח וכמולא מים אשר לא יכבו מימיו. וכן אמרו קדמוניו ע"ה במי שהשפיע האל ית' עליו השפעה חמידית דבקה בלחי מחפרת אמרו ומגלין לו רוי חורה ונעשה כמעין שאינו פוסק וכנהר שמהגבר והולך. ולא הגעת זאת המדרגה אשר היא מיועדת למי שגשלו אליו אלה הפיות והשרשים ועשה מה שהישרתי אותו אליו בהפסק העושים והקרינה אל היםירות, הנה יחזיר במה שתאר משלוחו, רחש לבי דבר טוב אומר אני מעשי למך לשוי עט סופר מהיר. הנה הליך על מי שרך כפי מחשבה בראות הנבואה ולתשוב כפי מחשבתו מבחלי חרדה ולא קול לפי שהוא כמו אמרם בהגעת השפכים בחפילה רחוי מרחשן שפחאיהם לפי שבאור רחש הוא נביעות ר"ל הוליא המים בחפירה והנביעה והוא מה שורדים מן ההרים כאלו הוא יצא יולאת מן הסלע. וזאת החיבה וזה הענין מחינם לבור וכמו שדמה הגעת השפכים בחפלה בנביעה ר"ל בהולאת המים עם החפירה עליהם. ולמה שהוא דרישת ההכנה מליאה אל ההשגה הנבואית אמר בחקירה עליה במי שיחפור, אם חבקקנה כנסף וכמטמונים חפסנה, או חבין יראת ה' ודעת קדושים חמלא. וכאשר גבר ביראת ה' אשר היא חכלית החורה הגיעההו ייראה אל דעת קדושים עד שישיפיעו עליו המלאכים. אמר ואשמע א' קדוש מדבר והשלים המאמר בצאורו רחש לבי. והוא מליה נפלאה מן הנבואה היורדת עליו מבחלי שפה ולשון ולא קול זולת מה שינדדו בו שפחיו, וישלחה האל ית' על לשונו מבחלי מחשבה ועל בענין היורד עליו. אמרו בחלמוד במה שהוא מחינם לואת החיבה הנהו אילימ דהוי בשבוצותיה דר' בני אחותיה דר' יוחנן בן גודגדא דכל אימת דהוה ר' עייל בבי מדרשא הוה עיילין ויחבין קמיה ומרחשן שפתותיהו בעי רחמי עליהו ואחסיאו ואשכחכו דהו גמירי הלכתא וספרי וספרא וחוספתא וכוליה חלמודא. הנה דמה הולאת הדבור והנעת השפכים בדבור אל החפירה והנביעה. והטעם אוליך אתה אחי אל הבנת מה שמתוך אליו זה הענין, לפי שאני שחיו חותם המורה ויקיף בכל מה שכלל אותו בחכליתו וסופו וזהוהו אז נפך הנכבדה בלחי סרה מקיינים רביינים וסחורות מלאכיות. וכמאמר החכם ע"ה בטח בה לב בעלה ושלל לא יחסר. ואמר דוד עליו השלום שש אנכי על אמרתך כמולא של רב. הנה חבר מה שידע אותו מהנעלם במה

אלבעותיך מקמאות להחיות בו גרוך ולשוקד, וכלי הקול משמעות בהגעים חקיעתו, תהייה אויך קסובות ורגליך עומדות ועיניך עצמות ויתר חלקיך נרעדים וחדרים. וכן עשה הסכה והלובל ונמשכי החורה, והמחפלה יהיה פונה אל הש"י עומד על רגליו מחנעג בלבד ובשפחיו ידיו פרושות וכלי דבורו הוגים מדברים ויתר חלקיו חרדים ונרעדים, ולא יסיר מהנעים קולות ערבים מחדבך מנין עלמו מחסין כורע ומשתחוה בוכה, לפי שהוא לפי מלך גדול ונורא ויגיע אליו השקיעה והפלאת עד שימלא נפשו בעולם השכלים, נכנעה נפשו הנכבד והולאה אותו מן המוחשות, וכאלו הוא נסחר מהם ויביט עם הכה המדמה ויראה וישמע מה שלא יהיה בו ספק. ולפי שהעמידים ועוזרים הם במדרגה א' אל אחס הענינים לפי שהם נמצאים יחד בענינים מבוארים להם, הנה יביט בעתידים כמו שיביט בעוזרים ואשר ספר אחס היו אחינים. וכאשר נאוחו וקבלו אחס אחי האמת היו נאוחים ומסמינים כ"ש שהוא על כל מה שירק בעולם ממלחמה ומרעב ומדבר וממות ומחיים. ובמה שהוא נעלם ממנו וישמרו ומה שחסר ממנו וישלימרו. אחר כן יכיר האובד מן השוגא החביב מן האויב ולא נעלם ממנו בעולם בכללו דבר ישחשם בו כמו שהוא שחשם בביתו בין משרתיו ועבדיו, והוא בכלל חי שלם משיג. והפך זה חסרונו ויחבאר לו חסרונו וחסרונו מדרגתו בענין אשר היה בתורתו קטן ושפל ונבזה, ויחבאר לו היווה קר יד ונמנע ומועק מדבקות ההלכה, ואז תגיע לו החרטה ויעקב זעקה גדולה ומרה וחשלים לו החרטה וההכנע, וכמאמר ישיעו עליו השלום אחי לי כי נדמתי כי איש עמא שפכים אנכי וגו'. אמר זה בהחשלו מהוכיח האומה ויראתו מהם וזה היה עונו. ולמה שהיו אחרי הנביא השלם הטורה מן הפרישות ואז יאות לשליחות הנה חייב זה ויעף אלי אחד מן השרפים, ולמה שהשיגו החרטה ושכ מחטאו וכבר נענש באופן שאמר לו וסר עונך והטאתך חופר. הנה חקף ששמע את מי אשלח אמר הגני שלחי וסבל היווה נסבר וזכה מן האנשים בצאורו גוי נחתי למכים ולחיי למורטים ולא היווה נדנה מהאל ית'. ונחמדה במלאכים אשר יקו קלחם מקלחם וישפיעו קלחם על קלחם ולא יסור מהשחלש מן העליון אשר הוא השכל הפועל הנקרא חיים והוא אשר ישיפיע על הנביאים ויחן לכל אורה. שלמותה האחרון כפי שער הכותה החיים. ולכן יעריך האיש אשר הגיע לו השלמות כששלים זולתו וישפיע על האנשים ממה

שלא יהיה אללו בכלל. ואשוב אל המאמר הראשון בהשלמת מאמר לשוני עט סופר מהיר ר"ל הסופר הבקי והוא מחיהם ללשון הערבי ר"ל אשר ייטיב בכתיבתו לפי שהוא יכתוב דבר שמור אללו ונרשם, ואמרו חנור הרבך על ירך גבור הודך והדרך פירוש, שימשול על החושים כדי שלא יערידוהו, וכבר אמרו איזהו גבור הכובש את יצרו, ואמרו והדרך ללא רכב כמו רוכב שמים בעורך והוא הדמות נפלא, כי כמו שהאל יחברך מושל על השמים והשאל אליו רוכב על ההדמות הוא הנפלא, שהרוכב הוא אשר יניע הבהמה ויוליכה איך שירצה והוא מופשט ממנה בלתי דבק בה אבל חוץ ממנה, כן האל יחברך שמו הוא המניע הגלגל אשר בתנועתו מתנועע כל המתנועע בו והוא נבדל ממנו לזינו כח בו. ולמה שם כנפות הדבריות דומות אל יוצרן על דרך ההעברה לזה אמר ללא רכב על דבר אמת וגו' על זה הגשם שהוא העולם הקטן, הלא תראה אומרו והוא רוכב על ארצו ואמר והיא רוכבת על החמור. וכן אמרו חז"ל שונים חזים ימית בהם אויבי המלך, והוא הריגת תאוות יצר הרע אשר הוא אויב ליצר הטוב. ואמרו מר ואלהות קיימות כל בגדולות רמו אל החושים הגופניים אשר הם מנלחי הגשם, ואמרו מן היכלי שן מני שמחוך רמו ג"כ אל זה ההבל והדמיון הוא כאשר מדקדק השן החזק הלובן, אח"כ אמר בנות מלכים ביקרוחק רמו אל כח הגשם המדברת, ואמר ללבה שגל לימיתך בכתם אופיר רמו אל הגשם החיונית אשר נשלו אליה קצין ההכנע השמעת לגשם המדברת, בכתם אופיר תרולה אליה ותתקשטת במעשים המתוקנים והסתאפקות והאמון על קיימת המעלות המדחיות והדבריות. אמר כך שמעי בת ורמי והטי לזקך ושכחי עמך וביית אביך, ואלה היא הגשם החיונית ר"ל שחשקך מטבעה החיונית וחשוב כפופה ושמעת אל השכל, והוא אומרו ויחאו המלך יפוך כי הוא ארויך והשתחוו לו, וישבו ההכנעה אל הסבה הראשונה במציאותה והוא האל יתברך הלא הוא אביך קין. אח"כ אמר ובה לור אלה היא הגשם המדברת הנחלצת מהסבה הראשונה והסתכלה הראשונה הפועלת לכל מה שזולתה כמו שתקרא האמת לור כאמרו האור חמים פעלו לור ילדך חשי, וכן אמרו ונלצת על האור היוצא יתברך האמת, ואומר במנה פתך יתלו עשירי עם רמו אל כחות הגשם והחושים וההבל זה הוא כל עלמותי תאמריה, ואמרו כל כבודה בת מלך פנימה ר"ל שלימות הגשם המדברת אמנם ישלם בהפסק וההפשטה. אח"כ לרקמות חובל למלך הנראה בו כפי

המאמר ומלבושך שש ומשי ורקמה ואלה הם המעלות. ואמרו חובל למלך, הוא האל יחברך כאשר מדכנה הגשם וכבר החנימה אל החושים והשיבחס אל עבודתה וכן יתר הכחות הגופניים הם תחת ממלכתה, הנה אמר בו בחולות אחרים ריעותיה, והו יהיה אלל עמוד הלב לפניו יחברך והתנשא הלות הטוב בין ידיו ונראה יופי כחות הגשם והחיותם בעדי גאונם וקשטם והמשכס בשמחה למלכותו, וכאשר חובר אליה אז הדבקה בנעימות הכליים והמליצים שבה אז ככלה בכלי העדי והנעימות המורשים ערבות הנשמעים מן הנערות הבחולות המקושטות המקוטרות אשר כבר הסכימה יפין עם הדר מלבושיו. והוא אומר בחולות אחרים רעויות, רמו אל כחות הגשם המדברת הוא אומרו מובאות לך ר"ל מתפעלות, הנה בזה חזקך הגשם ותאירי נרה בלעישת פניה ופיוחה ללורת השמש הנה היא תחזק מרזנו אלדים בנה וטבה רוח אלדים בפעל, וזו רוח הקדש השכנה אל הקדושים והם עולם השכלים. אח"כ אמר תחת אבותיך יהיו בניך בהתלמדס המעלות תשיחמו לשרים בכל הארץ, ר"ל לא ישלם זה אלא במשלים על הארץ, כלאמרו ומוראכם ותחכם יהיה על כל חית הארץ. וכבר ביארנו זה המומור ביארר רחב יותר מזה ממה שחלק לנו האל משלחנו השמימי ותהיה בזה מלציה. ולא תאיל מאמריה אלל חשים הרבה ותהיה ממי שנאמר עליהם כלורר אבן במרגמה כן נוחן לכביל כבוד. כי לזינו טוב מי שישליך מרגליות בתל אבנים כי היא אברה בזולת מקומה, ותהיה ממי שנאמר עליהם ליושבים לפני ה' יהיה סמרה לאלול לשבעה ולמכסה עחיק:

פדק ב' כבר הודעתך במה שקדם ממה שביארתי לך מסברות הפילוסופים בהללחה האחרונה שההללחה המגעת הוא כפי ההשגות והתכוונות כפי מה שאמרו חז"ל (בבא בתרא פ"ר המוכר) אמר רבי יוחנן עתיד הקב"ה לעשות לכל לדיק ולדיק ו' מופות שנאמר וברא ה' על כל מכן הר לון ועל מקראיה עין יומם ועשן וגוה אל להבה לילה כי על כל כבוד חופה. והו שהוא יתברך המשיל ההללחה אחרונה במה שיתענג בו הכח הבשרי אשר לון לו תענוג אלא בחומרים והמשיל אותה במה שתרוסנה בו הלפנות וירגיעו העינים בראוים אורו והוא החופה כאמרו והוא כחון יולא מחופשו, ואמר יולא ההחן מחדרו וכלה מחופסה. ושרש חופה הוא חפף ר"ל דבר יהיה לו למחסה ויסחירו וישמרו. וכן אמרו לחוף ימים ישכון פירוש

חלקו וכוסו אחר כי על כל כבוד חופה' ושלחו החכמים על החופה שם גנוניחא בעבור מאמר החכם במה שחגיג אליו היפס מהשמה, באתי לגני אחותי בלה וגו' היתה אז הנפש המדברת אל הפרדה מזה העפר כלה הנתן לחתן ההולכת אליו בעדי קשוריה המענינים וכבר נבדלו ממנה הענינים המכסים עליה ונפסקו המסכים ומדכנו עטירות אותו הרוח וקנתה ההארה והאורחה, אחר בגמול והוא ההללחה המונעת לנפש אחר ההפרד וברא ה' על כל מכן הר ציון ועל מקראיה עין יומם ועשן ומונה אש להבה' תיבת וברא באה ביצירה על בריאת העולם מההשדר, אחר בראשית ברא וגומר ואחר החכם כי הולך האדם אל בית עולמו אמרו מלמד שנותנים לכל אחד מדור לפי כבודו. וכן אמרו עמיד הקב"ה להנחיל לכל לדיק ולדיק עולם בפני עצמו. ואותה ההללחה אשר יגיעו אליה כאלו היא הגלגלות חזרות חלילה ועולמים מתחדשים. ואולם אומרו על כל מכן הר ציון ועל מקראיה המוכנים המומינים למנוח ההללחות וכמו שאמר כל הנמצא נחוב בספר, ואמר ויכתב בספר זכרון לפינו ליראי ה' ולחושבי שמו, כמו שהמשלנו בחתן הקרואים העומדים הסמוכים לחופה והם השושבינים, וכבר התבאר מקראיה המקום אשר יתקבלו בזמן מיוחד והוא מן מקרא קדש, אחר כך הקשו אש בחופה למה, שהמשיל מאמר ר' יוחנן עמיד הקדוש ברוך הוא לעשות לכל לדיק ולדיק ו' חופת בג"ע שאל וברא ה' וגו' הקשו אש בחופה למה אמר ר' יוחנן שכל א' נטוה מחופת חבירו אוי לה לאותה בושא אוי לה לאותה בלימה, וזה למה שהקשה בלומרו שיש מהו' חופת חופה של אש, ואיך אפשר לאדם להרגיע במחסה ומפלט אשר חוקד אש בהם והנה האש חסרף הקרוב אליה, והשיב ר' יוחנן שכל א' נטוה מחופת חבירו, והרי חבירו יושב בסוכה שהיא מאירה לו יומם ולילה ואינו ניזוק, ואין בעולם הזה אש שולטת בכל הצדיקים ק"ו בע"ה שהם באים ליעול שכרם ושלחו על זה אומרו אוי לאותה בושא אוי כו', אחר ששם יובדלו המדרגות ויהיה יתרון האישים כפי שיעור הכנות כל איש ואיש ומה שהגיע אליו מהשלמות. ואמנם המשיל ההללחה האחרונה בחופה למה שהיה חשונג בנפשות המוכנות יגיע אליה כל איש ואיש כפי שיעור מה שיחשב בו ותשיג ידו, ולא חסור הכלה להכין עצמה אל החתן עד עת העתקה מבית אביה אל אהל אישה ועוב הסכנותיה והישורותיה בחיקויי בעלה וכאומרו אשת חיל מי ימצא' הנה המשיל היפס אל

מחסה הספינות ר"ל הנמל והוא מקום ינוחו בו הספינות מהרוחות ויהיה בו המנוח והמפלט מהאכזריות והשקיעה, לפי שהספינות כאשר תפסדנה מרובו הענינים והתחלפות הרוחות לא תצטווה בעמלן אלא כאשר תבאנה אל הנמל והשפילו והשליכו עלי הברזל ובוה תצטוה הספינה מפחדה ויחבשוה אגויה ויהיו בטוחים ממקרי היס' והבזאלה זאת החיצה בעינה לעלות השמש וחריחתה אחר שקיעתה, אחר והוא כחתן יונא מחופה וזה הדמות נפלא מאד, וזה כי החתן אצל לאחו מהחופה כבר שמה נפשו שמה ממה שהגיע אליו מן הצטוה מהמחשבות הרעות והקיים הזרע וקיום מינו ובעתון פחדו, וכאומרו אל תצבו למת ואל תדורו לו בנו בכה להולך כי לא ישוב עוד וראה אה ארץ מולדתו, אמרו בביאור זה להולך בלא בנים ואמרו ג' חשבים נמח וכו', ולא יסור האיש לירוח מן המות עד שיבעול בעילת מזה אשר הוא חומר הולד וכבר קיים והשלים על הקיום והמחסה והמשמר, וכן הוא ענין השמש בשקיעתה שהיא תחת כדור הארץ ודמה זה בחופה אשר הוא מקום המחסה והמפלט ולא יסורו האנשים מלירוח מחשבי הלילה עם סורו וההפסק מההתעסקות והתנועה עד עליית השמש וחריחתה. ולמה שהיה מקום התחברות החתן והכלה נקרא חופה כפי מה שהקדמנו הנה לזה יסרה כל בעל יכלה על ניו ועדיו, מהם אנשים יקומהו ונצ ויקפיהו בגדים המרוקמים ומעייירי השפה ועשו תקריו ויעשו בקרקעיתו פרחים בעלי מראה, ויש מי שיחלו בו מרגליות מאירות ואבנים טובות ומריחות ומינים מהעדי והחכשיטין. ולמה שהיה ענין זאת החופה מפורסם אצל ההמון יפה החמונות יתענגו בו הנפשות ימצא להם מנוח עם אהוביהם וחשוקיהם וסר פחדן ומוראן ומגורן כדי שלא יכלה בהן האוהב השכן, וכמו שאמר כחתן יכנה פאר וככלה תעדה כליה, ולזה צוה נקי יהיה לביתו שנה אחת. ולמה שהיה מקום החתן והכלה נקרא חופה וימצאו בו רעי החתן והם הקרואים הרעיים הנקשרים באהלו אשר קדם בינו וביניהם מנוח ומנוחות וחשורות, והם אשר יפלו אליהם שם השושבינים הנמצאים עם החתן בחופה ו' ימי המשחה אחר בעילת מזה, וכבר קדם לכל אחר מהשושבינים חופה והיה שכבר נמלהו כפי שיעור מה שהשיגה ידו ויכלתו, הנה לזה המשיל החופה בעולם השיי במה שהגיעו אליו הנפשות כשהם שמחות וששות וכבר הם בטוחות מהכליון והאכזריות כל איש ואיש כפי שיעור הכנות יהיה מנת

ואמר ובדרכיו חלכו ויהיה גמולך קיומך ונחמך בנצחית המלאכים העומדים לפני חמדי. לא אחריך עליך בכל מה שבא בכניו ההלכה האחרונה, ואמנם הכונה בזה הפרק להגיד לך שזאת ההלכה אמנם יגיע ממנה לכל איש ואיש מהישרים בשיעור מה שהוא ראוי אליו. ואין חלוק בזה בסברותיו ובסברת הפלוסופים ומי שיאמין בחזרה, ולזה הקדמתי לך במה שקדם אמרם ו'ל זקנים שבאותו הדור אמרו פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה' ואי לה לאותה בזה הוא לאותה בלימה. ולזה קרן עור פני משה למע שזדככה נפשו והוסיף בעלייה אמר ויראו משה אליו, לפי שהוא שב בזה מלאך יפרד מהמות. ואתה אחי חדע שהירח הוא אחד מ'ל אלפים וה' חלקים מהשמש כפי מה שיאמרו הטבעיים, וראה שיעור יהושע והשגחו אל מה שהשיג מרע"ה, הנה כבר הוא יוחר ראוי ויותר נכון שהיה שנוי במדרגות הישרים ומה שהוא נפלא מאד אומרו ואללתי מן הרוח אשר עליך, הנה כבר שב מרע"ה כמו השכל הפועל תפעל נפשו הנכבדת והשפיע על הזקנים וגם על המון ישראל. אמר ולא נתן ה' לכם לב לדעת גו' וכמ"ס ביבשה ונחת מהודך עליו, או"ל מהודך ולא כל הודך. וזה שהירח יקנה האור מהשמש וכן ספרו מיהושע במה שקדם וזרו זקנים שבאותו הדור וכו'. כי אור האור מהשמש הוא טבעי והירח אמנם יקנה האור ממנו כאשר עומד נכחו וכאשר נעה ממנו נחסר אורו וכל מה שנחרק ממנו יחסור עד ישוב אל טבעו החשך. והנה ספרו לנו בזה ההמשל הנכבד כי הוא היה פונה ללד המלאך ומוטף קבלתו ולא יסור מהיותו נכחי לשמשו מתלהב מאורו, אמר ויהושע בן נון מלא רוח חכמה כי סמך משה את ידיו עליו, ואולם יתר הנביאים וגם הראשונים נמשלו לאור השמש אשר חראה במראה שבר נחשפכה אליו האורה ממראה אחרת נכחית לשמש ולא חסור מההפך ממראה בהירה אל מראה על סדור מדרגה כפי הכנות כל איש ואיש ושלמות כל איש ואיש, אמנם הוא כפי שיעור פניו ללד חורח מרע"ה ולא יסור מהיותו נכחי לאור כל מה שחרחק מהחורה כמו מאורו וכבה אורו, ולזה הענין ימשל החורה באור וכן בנר כי נר מזה וחורה אור, ואמר הוי האומרים לרע טוב ולטוב רע, והפך זה בכל מי שפירש מן החורה אמר ורשעים בחשך ידמו, ואמר לא ידעו ולא יבינו כי עת מראות עיניהם מהשכל לבוחס. ולמה שבנו ישראל לחורה בזמן מרדכי אמר ליהודים היחה אורה. ואמר ע"י מלאכי כי ההלכה אמנם תשלם וחגיע

הענינה אל החסן וכללה המוכנת אל בעלה בעומדה בשכונת רבות העולמים השכלים ורוחות הדיקים בזה שבטח האל בו, אמרו ויחלך חנוך את האלהים וחרגס אונקלוס ארו אחיה יחיה ה'. ולא ימלט עיניו אם המיתו האל יחברך הוא הבין בעדו והוכיחו עליו כדי שישלם עליו שר פועלויו המחוקקות או בהפך זה. והנה הפכו הוא שגר שירע האל למי שנמשך לעבודתו הנה לא יסאף אלא שהוא ייטיב אליו וירגיעו מזה העולם העכור המצער אל עולם הרוחניים הרמוז אליו כאומרים למען ייטב לך לעולם שכלו טוב והארכת ימים לעולם שכלו ארוך, ואמר מה רב טובך אשר לפנת ליריבך. וזאת היא ההלכה שאין לה דמיון ולא ערך ואומר עין לא ראתה אלהים וולקך יעשה למחכה לו. ואם אמרת אחי המעיין שחפרש כי לקח אותו אלהים שלא המיתו אלא שהעתיקו ממקום למקום והוא עד עתה נשאר בכדור הארץ, הנה זה גם כן בטל להיות משך זמן חייתו יותר גדול באמרו ויהיו כל ימי חנוך חמש וששים שנה וגו', הנה מהכרח נשלמו ימיו ולקחו ה' אל הענימות השלם כמו מה שישלם לאהבו כאשר ראהו מחינה יסאפו אל מקומו המיוחד אליו וישאירו בוועם מחמדי, ובמה שרמו שהע"ה הביאני המלך חדריו נגילה ומשמחה בך. וזה אומר כי מפני הרעה נאסף הדיק, ישמרהו הש"ת בצופן שלא יראה ולא יביט החלואה הראויה לאנשי זמני. וכמו שאמרו ו'ל דודי ירד לגנו וגו' אלה הם רוחות הדיקים הלא חראה אומרו ברוחות הנקיים יבא שלום יצונו על משכבותם. ומעדות ההלכה האחרונה הוא אומר באברהם ואתה חבא אל אבותיך בשלום וגו', הנה זה עדות בהליכתו אחר המות ללל משכן אבותיו הנכבדים כמו נח חנוך מהשלה ודומיהם, לא כחור ודוגמחו, אחר שלא היחה קבורתו ללל א' מאבותיו וקרוביו עד שהאמר שהכונה היא הקברו בקבריהם, ואולם קבורתו היחה עם בניו לא עם מולדיו. ולזה הענין הנכבד נאמר בו ובשאר האבות ומשה ואהרן ע"ה אומר בל"א מהם ויאסף אל עמיו יראה אל בני גילו ממי שמדככה נפשו ומחזקתה אחר הספרד לעולם ההשאלות החמדי. וכבר ביארו בזה ההלכה ע"י נביאיו במה שחמאל בדברי הנביאים כי הנה היום בא בוער כתור וגו' וחרה לכם יראי שמי שמש לדיקה ומרפא בכנפיה. ואמר ליהושע בן יהולדק אם בדרכי חלך ואם את משמרתו תשמור וגו' ונחתי לך מהלכים וגו', ר"ל שהיה גמולך כאשר הלכת בדרכי החורה בזה שדמו אליו באומרו שמור דרך ה'

מי תגיע אל זה אל ההמון אשר אין להם תענוג זולת חושיהם: וכן בזה ספרו הציאים מההלכה האחרונה בזה שהמסלנו בזה שאמר עמיד הקב"ה להסיל לל לדיק ולדיק ו' חופות בזה שקדם זכרנו עד שזאמר מכינסת ג"ע ופרדסיה מה שזאמר, ומכניסת גהינס וסלהבסה אמר כי ערך מאתמול חפסה, וכן נמשך לו הסברה כל מי שהלך דרך החסרה בזה שיאמר האותיות, וכל זה הוא מליצה ליעימות הפס וסעורה בקרבת יוליה ולערה במרחקה ממסניה, וכאומרו חיי בלדק לחזה פינד: ואמנם הופים כאשר נפרדו והבלישו ונחפשו ואנחנו נראה חוסם בהחריה דבר שלא יסור מהיחס נחנים וכבר נאמרו עשבים מאכל לבלי חיים, הזה כבר נחמח מזה בזה שזאמרו מעיין הניץ שלא נשאר גמול ועושה אלא לנפש, אמר מי את וחראי מאנוש ימות ומכן אדם חזיר יתכן, וכבר קדם לך ביאור כל הכשר חזיר יבש חזיר נבל ליד ודבר אלהיו יקום לעולם, לא המחיס יהללו ים ולא כל יורדי דומה: והעיין כל הכשר מחיס בעה"ז יורדי דומה באחרים ואמנם בני ישראל לא כן אבל אנחנו נברך ים מעשה ועד עולם הללויה, רמז לעובדים בזה העולם אשר הם עם דלק תענוגם לדבקוחם הטבור והם נשאים באותו התענוג אשר נעתיקו ממנו וגם מוכיפים כפלי כפלים עד הוף העולם: וכן אמרו למען יומרך כבוד ולא ידום ה' אלהי לעולם אורך מעיין העה"ז, ולא שורה בזה העולם הודלה ושם בלחי נפסק עד שיאמר ולא ידום ואיך יהיה זה וכבר יפסיקוהו המעיקים כמה חליים ומקרים, ואמנם כאשר התענגה נפשו בעבודתו הזה היא כאשר נעתיקה והוסיפה בהתענוג ולא חסור מלשבה כולגליס והשכלים, כמ"ס בגלגליס השמים מספרים כבוד אל, ואמר במלאכים וקרא זה אל זה ואמר: הנה כבר הארכתי בדבור מאד למה שריתי בו מהתועלת, וכבר קבלתי לך מאמרים נבואיים ורביניים וסברות פלוסופיות מסכימות בהגעת ההלכה האחרונה בחלק מה שגיע אליי היכולת ולא תענוב מה שהישרחק אליי: וחשים ספרי זה לנכח עיניך ותחבונן בו בשאר העמים ותשנה אותם פעמים מגויים וכמה הם ימי חייך המתקיים כי הוא בחיי יגיעך לקלס אחריתך וישירך בתעשוד כי אז תלחיה את דרכיך ואז תשכיל רפאות תהי לשרך ושקוי לעזמוחך:

במעשה החסרה אמר זכרו תורה משה עבדי, והמשיך לזה לאומרו הגני שולח לכם את אליה הנביא, יראה שהוא ישיב את אליהו אל זה העולם אחר שנבל ממנו ואת היא ראייה גמורה על שהייה המחיס נחליה בתשיה כמו שאמר ותנוה ותעמוד לגורלך לקך הימין: ואמנם מי שיאמין שאליו לא יפרד ישוב שזכו שלמות בחק אליהו הזה הוא המחייב להאמין זאת הסברה שיסחור השורש הגדול, והוא ששורש הוא בידיו שמרע"ה רבן של נביאים מח עם היוחו לכיווחו מועק בזה יאמר בלחיו שהוא נשאר בגופו לכיווחו מועק בזה בגסם העפריי מהדבקות בעולם השכלים ושואו כלוא או עזר בהר או במדבר הזה זה מרעו סברה, ואשר חדעכו שתיבת לקיחה הנאמר בלחיו היא המורה על מיחחו ושואו נבל מגשמו כמו שפרד מרע"ה נאמר בלחיו בהפרדו מלשיע כי היום ה' לוקח את אדוניך, וכן אמר בתוך כי לקח אותו ר"ל המיחו, וגם כן מיד שאול כי יקחני סלה כן תאמר נפשי באבדון גשמו החפלה לסם ששאר נפשו מבלי שחלה בכלוח גשמו, ונאמר ביחוקאל בספרו מוח אשחו הגני לוקח את מחמד עיניך במגפה, ודע זה ולא חשבה אמונתך: ואמנם אומרים ז"ל שאליו לא מח רוצה לומר שהוא יא' שלם מחיות העולם אשר היה דומה בו כמה אל עולם החיות אשר אין בו מוח, וכן אמרו במקת לדיקים כמו ישי אבי דוד וכלאב בן דוד: ודע שהאומר מבדיל בין האיש ובין אדוניו וזה חלית העושה בעולם אלא מי שדקדק בו תענוג הדבקות בזה שאפשר הדבקות בו בזה העולם, ואולם אלא העורים אשר לא ישינו תענוג זולת תענוגי החושים הזה אין תענוג אלא בלחי תענוג זה העולם ולא אער מעושה בלחי העדר תענוגיהם, ולמה שהיחה זאת סברה רוב ההמון וגם כולם לכן יעדה החסרה בהבאת העובות עם ההשמע אל המצוה והפקן עם העבירה, באומרו והיה אם שמוע השמעו וגומר אם בחקתי חלכו ונחתי גשמינס בעתם ונחנה הארך יבולה: לפי שהפסק המעיקים ורביי העובות סבת הפנאי לרשיח השלמות והסגת האמתות לראויים, כאומרו יאכלו עמים וישבעו יהללו ה' דורשו ימי לבכם לעד, ואמר והתענוג על רוב שלום, והיחלוף והעוהו לעורים כאומרו וישמן ישרון ויבעט וגומר ואומר מרעיהם וישבעו שבעו וירם לבם על כן שחזוני, ואל

מכתב המיוחס למרן הרמב"ם

ונודע בשם מגילת סתרים *

התלמיד הגנים החשוב ר' יונה בר יהודה ז"ל :

החקירה הפילוסופית ובדרכי מופתיהם, לא שאומר במה שהשיגו הם בלחי לודק אבל עכ"פ לודק הוא, כי מה שהבאר אלס מן החכמה לא בא המופת על סותרו, אלא שהם לא מלאו הדרכים מיוחדים בחקירה טבעית כללי המלאות זולתי עמל שכלי אלא בדרכים הגיוניות מערירים את השכל ומבלבלים אותו. אך אל חכמת הקבלה אחת הדרכים מהוקלים מאבני התכשול נודעו בה בקלות המרדך, כל מה שיפול תחת ההשגה האנושית. ובדרך זה דרכו הציבים והשיגו כל מה שהשיגו מהודעת העמידות, ופעלו פעולות זרות יולאות מהמנהג הטבעי, ומקצת דרכיהם לקחתי גם אני בידיעת טבעי המלאות, ונודע לי הספיקות העלומות שסחפתחתי בהם, ונפתחו לפני כל דלחי המבוכות ומסרו בירי מפחמות החכמה והבאור על כל נעלם ממני. והגני משביעך שלא חגלה סודות האלה ברבים וההערות הנפלאים אלא למי שהוא דק בטבע ונקי במעשיו ומדרכו רעיוניו והולך בדרכי הלמוד והידיעה :

דע לך אחי כפי מה שהבאר בספרי חכמי הקבלה כי השמות האלקים הקדושים רבו מלספור ומורים כולם על מהות המלאכים, והולכים מעלה אחר מעלה ומדרגה אחר מדרגה, ועלה אחת פשוטה עליהם, שאינו גוף ולא כח בגוף ולא חוץ גוף. ואל שלש שליות רמו הציב לאחר העלה הכללית בשלש תארים סוד הקדושה, ויחסה עם שאר העלות המחייסות ממנה כיחס המלך עם השופטים ותחת השופטים השוטרים ותחת השוטרים השמשים ותחת השמשים הרצים יולאים כולם דחופים בדבר המלך, והשמות הם כחות מחהות מן המלאכים לעשות רצון קונם, ויניחו אלו הכחות בעולם השפל בגויות בוראם כמו שיבוקם מהם לעזבה ולברכה ואין שיהיה כלאר יזכור אותו (המבקש) בשם המורה על אחת בקשחו. ומי ששיג ענין אלו השמות הקדושים ויזכרם בקדושה ובטהרה ויכלול בקשחו עם השמות ההם ויהיו לאחדים ביד

ישבינך ה' בשמך ההיים והחכמה וישיך בדרך היסרה והנפלאה, ויחן לך לב לדעת המשלים הנבואים אשר באו והיעודים הנפשים שיצרחו על ידורי הדעת האלקים והשמות הקדושים הגרמזים בקצת פסוקי היבואה, כי בידיעת הכללים אלו תחיל הירוסה העולמית הנאחית אשר לא חפול תחת גבול ההעדר, והעלה למעלה נחכמה הנפלאה וחדמה נפשך במלאכים קדושי עליון, וינשאו דרכך ויגברו מדרכי המון העם ערלי לב, וחבדיל ידיעתך מיריעה הסכלים לטומי לחון משמוע. וכי ידיעתך אובב חכמת הקבלה ואמרך לה אחותי היא, והיא גם היא אמרה אחי הוא, מלורף מה שהגית לפני מחכמת החכמה ומקצת הערות נפלאות שעוררתך בהם בענין הקבלה חכמה חיומה ונפלאה, ראיתי להנחילך עוד נחלת מושכליה ולהשלימך בשורש אחד שכל עיקריה וסעיפיה חלויים בה, ובציור השורש הוא המונח בדרך שחלך בה תהיה מיודעי דעת העליון ומשקועטה תלוותך ויתחוק כח שכלך ויחשורר עליך החפץ האלוף ותהיה מכת השלמים, גם תשיג כל מבוקשך, ובלבד שיהיו דרושים נכבדים משלימי נפשך הטורה. ולא חשועט מהשבחך לחפץ גשמי נפרד מלד תמונתו ועלמותו מטביע החפץ האלוף ורצון הבחירי במעלות יס. גם תהיה נפשך במעלות ובחיקין המדינה ובני חביך ובאגשי ביתך ובתנועתך הנפשיות והגופיות וחשאר בחירתך בידך מושלת בכל מה שהוא נגד לשכלך זולת אל הפעולות הנכבדות והיקרות נרצעות אל אהבת הכבוד הנפשי. ובחי האהבה הנמרצת אשר היחה ציגי לביך ובין אבותיך הקדושים, כי רוב זמני הייתי נבון בחקירת הנמצאים לדעת חוקן אחתם כפי האפשר בחק ההשגה האנושית, יגעתי ומלאחי מקצת האמת. אך באמונה, לא מלאחי באמתת הכלל מלד

(*) מובא מהרב מוה"ר אלקיך בשמונתו על ספר האמונות לר' שם טוב, גם מהרב יש"ר מקדושה בספרו כנולות החכמה, והוא כת' בלונדון הניהה :

אגרות הרמב"ם

ול"ש וא"ם רמ"ש הא"ע אה"א כא"א אאב"י
יכ"ם יכ"ל הנ"ל מר"ל נח"ל לר"ה בל"ל :

ודרך השתמשות בענין זה ככה הוא, יתענה ביום ד'
שהוא יום כוכב ומחלקו החכמה וידיעת נעלמות, וינהיג
עלמו בחכמה הטובה ובנפש הפנים מכל הבריות,
ובלכחו לשכב בשעה ראשונה מהלילה ירחץ ראשו וכל
בשרו במים וילבש חלוק ומכנסים טהורים ונקיים וישכב
יחיד ויאמר הפסוק ה' בכוונה עזמה ובלב טהור
וצרור נמוכה, ואח"כ יזכור השמות הקדושים הנזכרים
ולבו לשמים תמיד, וכן תעשה ז' פעמים כלומר שחקר
פסוק ה' ואחריו ז' שמות מן המלאכים ויסדר אותם
כפייו אחר הדמיון השלם ומחשבותיו פנויה, הספק אשר
יהיה בידו על אותו הענין מאז שהיה, וישו אחרי כן
בזיו השמאלי ותמצא בלמעשה שחקר יחיל עליך רוח
אלהים קדישין יסמר שערך בשך בגלל חרדימת הבהלה
והפחד על רעיוןך בחלוש לילה חרטה מראות הליש
אשר יעוררך משנתך, יקום למשפט אחד ויניד לך
תעלומות חכמה וכפלים לחושיה, או יחראת כמחוכה
עמד מורה אליך מקום שנסחפקת בו, וכל אשר יהיה
התבודדותך חזק ונוהגת במשפט התעשה הנורא הזה
יתבאר אליך הספק בצור אחי וזדק, ויתברר רקיע
שכלך בספיקות הגדולות בזקוק נמרץ עד אשר לא
ישאר מקום ספק בעיני מבוקשך, וראה לך אחי
חביבי כי על רוב יתבאר לך הבאור השמיתי במשל
ובחידה, ובחמינה זאת שיהיה כח השכל חזק להבין
משל ומליצה דברי השפעת המלאך המליץ וחידותיו,
ואין זה פלא כי אף בנבואות האמתיות שנחבאו בה
הנביאים וזאת משה רבינו ע"ה כל מה שהגידו ותעלומות
נבואתן היה על גל המשל, כמו שאמר הקב"ה (במדבר
י"ב ו') אם יהיה נביאכם יי במראה אליו אחודע,
כמו שבארתי בספר אשר חברתי לך, וקראתי "מורה
נבואים", ובאורו בחלק השני :

ורחבונן אחי התלמיד החשוב בשבעה שמות הנזכרים
אף ימצא בהם מהותיות בכל אחד מהם
מלבד השם השביעי, וזה כי הששה אשר למעלה ימצא
לכל אחד מהם ר"ל המלאכים שיויר עליהם טבעים
שלשה, מטבע העולם העליון לפי שהם שלמים ונדלים,
ומטבע העולם האמצעי לפי שמכל יזור אחד מהם
יתחייב לגללו המיוחד לו, ומטבע העולם השפל לפי
הסדור המיוחד לו בעולם השפל. אך שם המלאך
הממונה על גלגל לבנה ימצא בו מהותיות לפי שלימותו
הגלגל יכלו הגלגלים כולם, ומקעירותיו ולמטה מזל

בדרישה (אחד) [אחת] ישיג ממנו חיה מעלה שיראה
ויהיה עמו כדבור רוח ונקול דקה שישמע ממנו מבלי
הגה, ויבין ממנו רמים בלחות העיניים אשר ידרוש
ממנו, והוראה עיניים המבוקשים ועליו מרחוק יבואו
לו להוילאו מחבונותיו, יעורר אותם בדברים עמוקים
יפורש לו בלמחמת מבלי שום ספק, וכשיזדמן מפני
הטורדות ההמוניות שיחבלבל דעתו ויהיה נבון במבוכה
מה או מפני העדר הקדושה וטהרה או יחזרו לו
ספיקותיו בקושי גדול, ורובן של נביאים יוכיח בתי
מריבה. ולכן אחי אורך ואחלפך חכמה, כי בענין
ידיעת היסוד הנעלם מן החכמה לריך אחי שחבון
עלמך אל הקדושה וטהרה בכל מה דלפשר ומנבול
הפה, ומחשבו המישוש תהיה מזהר ומרוחק מאלו וחבון
נפשך תמיד אל המדה האלוהית ותשכיל מן מולא הדברים
כי איש חמודות אחי :

אחרי הדברים האלה לך לדעת כי בפסוק (שמות
כ"ה כ"ב) וזעזעתי לך שם ודברתי אחד מעל
הכפרת מבין שני הכרובים אשר על ארון העדות את
כל אשר אלוה אוחך אל בני ישראל, ימצא בו כ"ב
מלות שרמו בהם בעל ס' יצירה בצומתו, כ"ב אותיות
חקוק לחצבן המירן לרפן ור בהם כל היצור וכל הנפש
העמיד לזר והם כ"ב אותיות פשוטות. וראה בו כי כל
מה שברא מרחמינו המלאכים אל הנפשות החיטיות
יתקנו באלה הכ"ב מלות ויהיה לאדם דעה בעולם,
ויזכור מה ששנה בדברים האפשרים. ודע כי משה
רבינו ע"ה כוללי השגותיו היו בהודעת הכחם האלה
מסודר מכלל שמות המלאכים בהודעת עמדת חמיה,
ואל זה רמז בצומתו בכל בתי נאמן הוא. ואל מכלל
הפסוק הזה שבעה שמות מן שבעה מלאכי השבעה
רקיעים שהם ש"ס חכ"ל, (שבחתי לך מאדים חמה
מנה כוכב לבנה), וכנגדם בקרבנות ז' פרים וכנגדם
במועדים כולם הולכים בדרך השביעית, גם בשבע
שביעית בשני היובל שבע שני השמיטה, ומשבעה חדשים
ראש השנה ומשבעה שבועות מתן חורה ומשבעה ימים
שבת, כנגד זה בנה בלך ז' מוצאות, והואה יום ז'
לעומתם. וכבר ידעת ממה שקראת עמי בחכמה
החכונה כי הירח ישוב למול הפכי לו ליום השביעי
למאורע אל חשונה השפעתה בעולם השפל, וזה כולו
רמז והערה אל מה שיושפע בכלל מומיעי אלו השבעה
כוכבי לכת, והנה לך סוד שבעה שמות מפסוק המכר,
ותורה ראשונה מראשי חיבותיו, והשניה מסופי חיבותיו
ונקודם נקוד הכחוב לפנים ולאחור, ואלו הם השמות :

המרגש ומשכו ד' יסודות פשוטים: ופקח עיני הבהן
יקיר ארץ ויורשו אליך חלומות וסחריה הסכמה האלקית
וכל מה שנסתפקת מביאורי החזרה ופירושיה יחברו
בדרך אשר גליהו אליך טעמה ואת גדלה ואת ידה
החזקה ע"י הקבלה מהאבות חיות ונעמדו נסיונותי על
ידי ברוב ספיקות, וללכת בי אוחז חסיה לך לבדך
ואין לזרם אחד אם לא לאחז שחיים האל יחברך
דעה, ועליך ועל הדומים לך אמר הנביא סוד ה'
ליראיו ובריתו להודיעם:

סוד אחר, ולמען היותך קרוב אלל המלכות ושחלה
 נוסח חן לפיו מכל חכמי הזמן להיות כח
 אלוה דבוק בך לעמוד בהיכלו, ומשרתיו שואלים ומבקשים
 פיך, ראינו להועילך בענין אחד מקובל ומעולה ויקר
 במציאותו, וני חשלה לחדרה יוחר גדולה וינשאוך
 המלכים וכל שופטי הארץ יכבדוך וסורים יהיו למשמעך
 לכל אשר חשאל מהם, וחסיה מבח יועליהם ומנהיגיהם
 יבחרו בעצמך ויסכלו בעצם וזולתך, ויחיוקך כמלאך מליך
 יבקשו דבר מפיך כמפי נביא ושואלים באזורים וחומים

חמצא ב' ואלה שמות (ב' כ"א) פסוק שאמר השם
יחברק לאיש החשוב שבמין האדם בהבטיתו
לישראל שישאו חן בעיני מזרים באמרו, ונחתי את חן
העם הזה בעיני מזרים והיה כי תלכון לא חלבו
ריקס' אשכילך בני כי בהפסוק הזה מהסודות האלקיים
לא יועזרו מרוב משלחם, כי חלה על הרכבת המולות
כולם מן ההשפעה האלקית חלק גדול, ובו י"ג חיבות
כנגד י"ג מדות מהבורא יחברק שגרמו בפסוק ויעבור
ה' על פניו, וכבר ידעת רמז שרמזתי לך פנים בפנים
ממכתב י"ג מדות, וגיליתי לך טעמים וסודם במה שכללו
חן וזי המספר ולא במספר אחר, ולא אצטרך לכפול
במאמר כי ידעתי שמדבר אני בארון שומעם, ועוד
חמלא שמויות הפסוק הזה הם מ"ו וסכום מניינו רמז
באות ראשונה מהפסוק ובהאחרונה, והנה אין זה
לאלפא ביתא שתי אותיות מופלגות במצטא כי אם
במ"ם והו"ו יורה על פשוטות חומרים, והם קרובים
ומתחמים לפשוטות מה שירוקח יותר מהב' שמות. ועוד
חמלא בו כי הו"ו במכתבו יעלה י"ב שהוא רמז ל"ב
מולות שהרמז בס' ל"ב אבני חן שכל עניני העשה"ו
חלויים בהם, והנה המ"ם במכתבו יעלה שמונים אשר
הוא מספר מופלג ארבעים, ואל' ד' אותיות השם המפורש
בעשרה ע"ס כפל, את רמז אל הגלגל העשירי אשר
הוא קודש הלולים ל"י :

מכתב מרוב אנטולי זצ"ל

(לרבינו משה זצ"ל*)

השיר תענינו, לאמר לאינה ורלינה, בתפארת שר השירים, וברגל מזר המרים. בו ידק המהלל, ולו יאות המלל, מחהללים בו יחללו, ובעזות נהכו יתהללו. המהלל רחליו, במשניות שאליו, וישת לו עדרים, בזהרי נמרים. לא ישכלו ולא יכריחו, לא ירעו ולא ישחיתו, כי זרוע אלקים אמתהו, וכפיר עמים שמחהו. הוא הנר, יורש העזר, משה רבינו, פרשיו ורבינו, פאר הדור ופלאו, וזמו עלה לשמים שילו, נו מערב ואור מורח, ישיש כגבור לרוך אורח, מר החכמים, נגיד ומזה לאומים, בא מורע הפרחמים, הרב אשר אהב בהמון, אדונו וגאוונו מיומן, זכרו לחיי העולם וחלקו עס שבע כחות הצדיקים בנן עזן, ויעמיד השם ייר לו בחסדו, פרי לדיק עץ חיים לאשי חלדו, ויחמינו בה' ובמשה עבדו. אלה תרומות מדותיו, וקלות מעלות חסלותיו, לבד מהנחלות אשר נחל מאבותיו, ונגיד משרים מניד סר מרע וירא מזה, ובוטה בו יש תקוה. הולך בחוס וביד כל אדם יתחוס, בקש חפץ וכשרון, ומלא בכל חכמה יתרון. ובאר חסלותו החורס, והקר לפיו משנה וגמלה, דלה עמוקות מחספתא, ומלא מים חיים במכילתא, פרק כל קשיא, חרץ כל הויא, לא קמה לאיש בפירושו אתקפתא, ולא עמדה במדרשויו בתא. ויחכם מחכמת בני מרים, בכל מלאכת השמים, הדוע רמות ופליאות, מהגיון ומספרי הרפואות. רוי היצירה לפיו נגלו, ומעשה המרכבה מפיו שאלו, אף כי בלחות הערביים, מפיו אנו חיים. אסף וקבץ, ורקס ושבץ, למד ורבץ, כמעשה יעבץ, חרש חרש חפר וטע, קצר ואצר, בצר ועצר. אלא חלומות, והעמיד ערומות, ערמות ערמות. חכמותיו קוראות בראש החומות, קולי אליהם בני גליות, מים שכלי לקטו מרגליות, כי הצבתי לכם חלפיות, והגדתי לכם האותיות, אל חזקו ראשונות וקדמוניות. וראוי ליחן חודות וחושבות אל אדונינו, אשר הלבית פאר חכמי ומינו, במהללות משה רבינו גאוונו, ירום הודו ומש

מחמדיו שירות, ונכבדי זמירות, להחלס כנף רגים, קדמו שרים אחר נוגים, במליות וחידות משליהם, ובחבונות שכליהם, העמידים על משמרום, במחלקותם לבית אבותם, לפקודתם בעבודתם, מהם משוררים בכוזרות, ומהללים באלוהיה, מהם מהללים בנבלים, ומהללים בהלילים, להזכיר ולהודות, בכל מיני המדות, בשם הנב"א על הודות, מלאכים בשפתי רגות, ומשכמים בניגונות, במערך שפת יתר עודפת, מור עובר נטפה, לאמר הנה שררה רודפת, נפש יקרה אוספת, ועניה נוספת, לנכבד אשר הוא לפת, על ראש הדת וטועפת. ובשמעי רחם, וזועם וזמירות, ילאחי בעקבותיהם, להיות לחברה להם, כי לחה ועברה, רוח עלה וגבורה, ואבוא ביום אומן, והיא עיר גדולה יכונה עלין, וארון אל קול הפעמן, רודף אחר ההמון, אף כי קול הללל, יגיע ניה הרים אל אלל. באתי עד חכונתם, אל מקום חכונתם, ואחבונן והנה בפייהם השבח במענם, והמהלל בלשונם, ורוממות אל בגרום. דברי מלכות ידברו, וחסלות יבשרו, מעבירים קול בהמולה, הנה חורה וגדולה, ושם טוב כבוד ותהלה, והנה עושר וסגולה, ועטרת וזה גדולה. הואל ובחר מופת אומן, כי הנה איתן והנה הימן. ולכל שכל ומדע, הנה כלל והנה דרע. ואהי אני מחבונן על השמועה, והנה קול שופר וקול תרועה. ואשמע קול קורא באזני, משה קבל חורה מסיני, והאזיני מארבע רוחות השמים, כי יש שבר במלרים. מי יחן גבוחיו מלחות עינים, לראות הנועם אשר שמעו האונים. בכבוד פנת יקרת אשר מסיני מחבבה, והעטרת אשר מנקרת לור חורב ונקרתה, מוש הגלוה והרהב, האדרת עס לשן הובב, ואשר במחול משחקות יולאות, ועל פתח משכן הידידות נבואות, אל בנות

(* מכתבים אלו מובאים מהדפ"ר מקנידיה בספרו מעלות חכמה וחבר מהם הדפס ונעמקו בשלימות מכת"י אקספארד :

תשובת הרמב"ם על המכתב הנ"ל

הגיע אלי אגרת, כל אבני אקדה אונגה, אבל
 היתה סוגרת ומסוגרת, ולא ידעתי בקהסה
 מהשליח אל מי שולח ומי הוא המשלח, ואומר לה
 אהם: כי יש בה סוד חסוס, בן נעול אחותי כלה גל
 נעול מעין חסוס, ואסור לעיפה מעל פניה, להשתעשע
 בפניו, והנה על כל בנות נסוכה, שמורה וערובה,
 זולתה למלוכה, ענקים בגרורותיה ורבידים יקרים,
 וזמרים על ידיה קאורים, מעולפת ספירים, ומעיל
 כמות המלכים לבושה, ואבנע זהב ואבן יקרה כבושה,
 וכתר מלכות בראשה, ובגדי שש ומשי רקמה, ולוית
 חן על ראשה שומה, יפה כלבה ברה כחמה, וכשהר
 נכון מולאו סביב לה, וקארים כאור בכל גבולה,
 וכאלה השמש בגבורתו זרה באהלה. ובראותי כי כבוד
 הדור מאד מאד מרא, ובעיניה חיים שמיים לכל
 מביט יורה, זולתי ואירא, ואומרה לה אחותי! רומי
 ולבי עובדי, ורחמיך יקרבו, הסבי עיניך מנגדי
 שהמה הרהיבתי, והנה למשחית נהפך כודי, שימה
 מסוה והעמידני על עמדי, זה חסוך אשר קעשה
 עמדי. וזענה גש נא אלי ואל חירא מלכט החרבות,
 ואל יבהילוך חיי הרבות, מנחה אבני שלמה להיות
 מהנצבות, ואשאל אותה ואומר בת מי את? וחלמר
 בת איה שר וגדול בישראל, רב פעלים מקבוצאל,
 באהלי חוסיג גדל, ומכל ארע רע חדל, ובין חכמים
 רבה, ובמלחמות הסורה [קשת רבה] [קש רבה],
 וחלוך מלחמתה בקרא [נקרא], ונפשו לעבודתה
 הערה, משיב מלחמה שעה, וגבול הוא מכל סוחר
 ומורה, וקשת נחושה במלחמת הסורה יורה, ואם
 בדרך השופטים דרך, ובמערכות החלמוד ערך,
 מברכות פיו חבורך יבורך, ובן פורה עלי עין הסכמה,
 ושרשו פתוח אל מי המומה, ויונקותיו אל נחל הבין
 למדים, הוציא פרח וינץ זיל ויגמול שקדים, ודודי
 אדום וזה, ולשונו מהיר וזה, ומקבדו הוא האיר
 כשחר הנראה שבי (סביב) לי, הם הקארים אשר
 נגלו בכל גבולי, ומזהיר פמיו הוא השמש האורחת
 באהלי, ושם האיש החכם ר' אטעולי. והנה הוא
 לקראתך עם מרכבתו, וראות פיך לבד משאלחו,
 והשלוחה לפיך רחל בוח, אס טוב בעיניך לשמוע
 עיני ולהבין מגמת אמרי, ולחפש כל אבני קודש וקאמי
 וחילי, הנס בחוך אהלי, ואם רע צעידך אשובה לי,
 ואלכה במר רומי ודברי עמונה בחובי, אל משפחתי

ונבה, יאיר אורו ושביו ינה, כי כל הלכה במדרש
 אמורה, וכל מדה קלה וממורה, קבלו מפי משה מפי
 הגבורה, וכלם כקטן כגדול מבין עם חלמוד נכספים
 ומוים, למשה איה האלהים, ומחפלים ודורשים,
 מעם האדון אשר אנו מבקשים, שיאריך האל ית' ימיו
 ושנותיו, ולהשקיטו שלום במשכנותיו, אמן בן יעשה
 האל, אלקי ישראל. ואני עבדך העיר, רומי אחתי
 העיר, נשאתי לבבי אל כפיה, ואשתחווה לפני אלקי
 השמים, ואשתחך ואחפלה, בלי דומם יומם וליל, ששים
 בחיים חלקך, כי הוריתנו דרך חקך, וחלמדנו משפט
 דקך. ואחפלה לנכח משרתך, איה החסוס משרתך,
 לבקש מאדוננו לבלתי ישוב עון על עבדו, אשר באתי
 למול שכלו בכלי דלות, כי לא לבשתי בגדי עללות,
 אך אמרתי להביא בכורים, זו מנחת העומר שעורים,
 להחיר במדינה החדש, עד אשלח שחי להלם להחיר
 במדקש. גם אהנס על לחוץ לשחי הלמודה, מרוב
 ימים עולה חלורה, אולי אוכל לענות ואשתחיה:
 וחנס באחור ישבחה, ואשי עולי העומדים בסורי
 ישכילו אס לא מראנה, פן חלא מפי שגנה, ויראחי
 לנפשי, פן יקוס בי כחשי, כי קרן עור פני משה,
 והנה אלפי הדל במשקה. על בן שמתי רסן שזיקה
 בלחיי, כי מה אני או מה חיי, או מה משפחתי
 הצעירה, לבוא לפני נפירה הכפארה, כל שכן שבעתי
 קטנותי, ולהשיג חסוה לא ימולתי. ואומרה מה אאריך
 ומה אחר, עת לחשוה ועת לדבר, לו יחמי עשתי
 כאחד ממשרתך, השומרים מזוזות פחתי ביחך, או
 כאחד המחזיקים בשולך, הקרובים אליך, ומן המחזאבקים
 בעפר רגלך, לחחך עפרות נעליך, ואחלי ואולי,
 יקרא שנת עלי, ואמלא חן לפני הדרת משרתך, וממך
 חסד לעבדך בן אחחך, והנני משתחווה מרחוק להר
 משרתך, ובורך על גבי ברמי מול גבעת הדרתך,
 להעביר שגנתי, ואחרתי עד פה לחבר אגרת מהללים,
 ואין בפי מלים, ומה יענה השועל בסוכת השחלים,
 ולולי שמעתי זקני קהלי יל' לא הגיעה אגרתי זאת
 לפני רגלך זולתי אני בעצמי, שלום באוננו, ענק
 נארונינו, ושלום חוררת החמימה יגדל לעד וירבה
 לנח, והאל יפליא למענה, ויראחי אותי ואת מוה.

שלם אגרת אטעולי בר יוסף עש"ו

הרב ז"ל. הגיענו כחבר החביב אל נפשי ומהחיה על עיני. מפני שהיה אחי קובל עלי שלא קדמתי לשאול בשלומך מיום שפרדנו מארץ הבני, ולא שלחתי לך כחבי, ובדלי זה הענין שהזכרתי בל למד וגמול למד ואחרי בוגר ולא בגדו בך. ועוד שמאחר שפרדנו מה אבא מארי ז"ל, ובאו כחבי החימוץ מקצה ארץ אדום ומערב מהלך כמה חדשים ואחרי לא שמח לבד לואח. גם ארעוי נרות רבות גלויות בארץ מארים מחליים והפסד ממון ועמידה מוסרים עלי להרגי. והרעה הגדולה שבאה עלי בלחרונה, שהיא רעה מכל רעה שעברה מיום היומי עד היום הזה והיא פטירה הצדיק ז"ל שבע ביום הודו*). ובדיו ממון רב לי ולו ולאחרים, והניח בת קטנה ולאמיתו אללי, והשארתי אחריו כמו שנה מיום שהגיעה השמועה הרעה, ויפל על המטה בשחין רע ובדלקה ובחמיון לבב, וכמעט קט הייתי אובר. והח"כ עד היום הזה כמו שמונה שנים, אני מחלבל ולא החנמתי. ובמה אחיחם וכו' היה על ברכי גדל, והוא היה האם והוא היה החלמיד והוא היה נשא ונתן בשוק ומרויח, ואני הייתי יושב לבטח, והבין בחלמיו ובמקרה, והבין בדקדוק הלשון, ולא הייתה לי שמחה אלא בראותו. ערבה כל שמחה והלך לחיי העולם והייתי נכבד בארץ נכריה. כל עת שהייתה נחב ידו או ספר מספריו, יתקד עלי לבי ויעורו יגווי, כללו של דבר כי ארד אל בני אבל שאולה. ולווי החורה שהיא ששועי, ודברי החכמות שאשכח בהם יגווי, אז אבדתי בעיניי ואני בכל זה איני קובל לא על חסם ולא על חלמיו ולא על רע ומיודע, וראוי לקבול עליך יוסר מכולם, שאני והוא ואבא מארי ז"ל ארבעתנו הלכנו בבית ה' ברגש, ולא שאלה ולא דרשה, ומן הדין היה שלא אשיבך על כחב זה שהגיע עשה בעבור ההרשאה. אבל להבתי ערוכה ושמורה, ולכתינו יחד במדברים וביעירות אחרי השם לא אנשה, ולא אחשוב לך עון ופסע, ועל כל פשעים חססה אהבה. והאל יודע כמה ר' לי וקשה צעירי דוחק הזמן אשר אמרת, וכל אחי עיני העיב חרה לי עד מות. ואילו היית כאן אללי הייתי עושה עמך כראוי, ולאכבד ואהבתי כפי כחי ושמחתי הרבה על זה הבן שמנך האל ר' אליהו החלמיד הנבון, שמעתי שהוא עוסק בתורה, ושהוא נבון לחש והולך בדרך טובה. תחת אבוחיך יהיו בניך חשייתו לשרים בכל הארץ וכן יהי רצון ממך. חס

ואל בית אבי. ואומר לה אני גואלך, ומעלה מעלה אעלך, הראיתי את מראיך השמימי את קולך, הרימי בכה קולך קול שודר ובה, כי דברך ערבו לי כחבב נביא ואחרי, וגם לא תעבורי מזה, ולפני העמוד בכל עתו, שמה כחוסם על לבי כחוסם על זרועותי, וכה חדבקין עם נערוי, אבל כראוי ליפין אשר חנך היואר, ישאל אבך מהר לו מזה, עת להאריך ועת לקצר, ואם בין עמרים חלקת כשאר הנחשלים ימים או עשרה חדשים, ותאכלי כאחד הרשים. לחם ומיד עדשים. עד אשר ירחיב גבוליו האל, ולהריק לו ברכות יואל, כי ה' דבר טוב על ישראל, או חלכלי סלח בשמן ודבש מורבכת יביאנה לפניך המרביץ, שמעי בת וראי והטי אוזן ושכחי עמך ובית אבך. הגיע כחב הדרת כבוד גדולה קדושה פנת יקרה מעלה מרנא ורבנא הה"ר אגוליי ש"ך הדיין המהיר, המורה דת ודין המוהיר, אור המבינים הבהיר, חמדת החכמים חפארת הסגנים, אל השש ושמה בחברתו, הנכסף לראותו, לפי עולם החכמות וחוקף חורו וטוב שמועתו, משה בר מימון. ושמחתי על כתבך ודברי שאלותיך כמולא שלל רב, ודבר ה' בפיך אחת על לבי ערב, ויהי כעל ביום ערב, וכחבך העירו לכל קוראיהם, כי איש חכם אהר ועד החלמוד ערכת, ובלשון עבר בנה ויפה חברה ונחות דברת, ובגדי ענוה לבשת ובדרך קצרה הלכת וכנמול נפשך שמת. ואם את ארץ ארץ רחבת ידי, ואחרי בעל המויהה כאיש הבינים, הלא אם קטן אחי צעיריך ראש המבינים אחי, ומלא חמודות מאגשי המדות, ומכחבך ושאלותיך רוח שמנך הטובים הריחתי, וכערוגות הבושם היו לפני, לוא אחי אמרתי לכל בני אמוני, ראו רוח בני כריח הסדה אשר ברכו אדני, וישמחו כלם על ביאחך בארצנו, והאלת מחרבתנו, והשגחת מחלונינו, האל ידריךך בארמונותיו, דרך ישרה לא חשל בה, וישפיע לך מטובותיו הנפונות ליראיו, ויתמיד שולחך עם נביו (נבראיו), ואשר הביאך עד הלום, יטה אליך כנהר שוים, אמן:

אגרת מהרמב"ם

שלחה לרבנא מרנא יפת בר מרנא ורבנא אליהו הדיין *

לכבוד גדולה מר יפת החכם המבין הדיין המשכיל בן כבוד גדולה מרנא ורבנא אליהו הדיין החסיד ז"ל. מאת אהבו המחפלא להוסיף כבודו משה בר מימון

(*) הוא אחי ר' דוד המוכר בסה"ד מרצ סעדיה ז' דמאן יענין בתולדות רבינו ומהערה שם:

מוסר נאה מאד מהרמב"ם ז"ל

להרב החכם ר' אברהם בנו ז"ל

אברך אח' אשר יעלני ובדרך אמת הנחי' חסדיו
אזכיר כעל כל אשר גמלני' יסר יסרני ולמות
לא נחנני' בימינו אחוני' ובצל ידו הצביאני' מסבלות
הגלגל הוציאני' ומתהפוכותיו הצילני' בנור הזמן
לרפני' ומשחרות הילדות הלבינני' ומתשובותיו (ז"ל)
ומתשובותיו) הבדילני' ממלחמת יצרי השקטני' ויגער
בנפש השיאני' ומחוק הטעמיני' ומעפר הקימיני' ועם
נדיבים הוסיבני' הימים הורוני' והסיון השכלילני' והזמן
הוכיחני' ועד כה ברכני' והחיני' מוולחי' הביני' ובין
טוב לרע הבחיני' אשר בידו קלי הודיעני' ולא אדע
מחי' ומה חדל אני' ולכן אהבתי העירני' לזוהר הילדים
אשר חני' לשמור דרך ה' ולהורותם מאשר הורני'
ולהורישם אשר הורישני' בטרם יקראני' וכבודו יאספיני'
שמעוני בני דברים אמת לה' עושה שמים וארץ ברכות
שמים מעל ברכות תהום רובלת תחת ברכות שדים
ורחם' חוקו והיו לאנשים יראו את ה' אלקי אביכם
אלקי אברהם יצחק ויעקב' ועבדוהו בלבב שלם מאהבה
כי היראה מביאה הוריות מן המעט והאהבה מביאה
זריות למצות' דעו כי הכל יביא במשפט על גלוי ועל
נעלם על טוב ועל רע' המטיב פעלו יעבידו לו בעולם
הזה' ראוי יפארוהו' ויודעיו יאשרוהו' ובצלמלא מספר
ימיו בהפרדו מבני אדם ישמה על כשרון פעלו ויתנחם
ולא ידאג מאד למות כי לא ידאג לעולם' אבל יצפה
לגמול טוב לראות בטוב הנפון ליראי ה' וציתו יהיה
נכון עד עולם' והמשמיה דרכו וירדוף הרע, הרע
ירדפנו וישיגנו וישחית מעשיו' ראוי יעקשו עליו
פיהם וילחו שפתותיהם' ובמותו בשרו עליו יכאב ונפשו
עליו תאבל' כי בחושך ילך ובחושך שמו יכוסה וישען
על ביתו ולא יעמוד' אחלי לפיכך חכירו יתרון האור
מן החשך ומאסו צמות וברע ובחרו בחיים בטוב כי
הרשות נחווה ללם' הנהיגו עצמכם צמות הטובות
כי טובה האדם חלוי במנהג והמנהג יוקבע בטבע'
דעו כי שלמות הגוף קודם לשלמות הנפש והוא כמפחח

הפותח טרקלין' ולכן עיקר כוונת מוסר על שלמות
גופכם וחזקו מדותיכם לפתוח לפיכך דלחות שמים'
תתנהגו בכבודות ובכבודות חדלו לכם מחברת הקלים
ומישיבת הרחובות ומשטוק הבחורים כי משם ילא פרי
רע' המלאו תמיד בין כבירים וחכמים אך בעונה
ובהכנה ובשפל המקומות, והטו ראשיכם ופחמו אזני
לבכם לשמוע ולהאזין דבריהם ומה יגנו ומה ישבחו
שקלו העניינים קלכם עם קלכם ואז חשילו' שמרו
פיכם ולשונכם מהעתיך דברים לפניהם' כללו דבריהם
במשפט כי בהרבות דבריהם ירבו טענותיהם (טענותיהם)
ואל תתהדרו ותתגלו לפניהם ואל תבשו לשאול הנעלם
מכם אך בעת ראו ובלשון ראו' השבו ושקלו הדבר
טרם תוציאוהו מפיכם כי לא תוכלו להשיבו' אהבו
החכמה בקשור כנסך ונמטומים תחפשוהו' הסחופו
בבתי החכמים הלומדים והמלמדים שם יהיה טיולכם'
והתענגו שם בשמוע החכמות והמוסרים והחדושים
ופלפולי ההלמידים' קנאו ליודעים ובזו בלבבכם הגלמים'
כאשר תשאלו או תענו דבר אל תמהרו ואל תבהלו
ואל תלעקו ואל תדברו בלעג שפה' דברו במצחר
הלשון בלחות השפה בקול נחת בכיון העניינים כמבקש
ללמוד ומחפש האמת ולא כמריב ומבקש לנצח' עמדו
שם בראונכם והתבוננו להוציא משם תועלת ואז ינעם
לכם ויקל עליכם' ואם תשלחו לבכם אנה ואנה [ואל]
תפסידו הקרן בעמדתם כי לא תלמדו ויכבד עליכם
המסגר המחלה הגוף' ובאלהכם דעו מה תוליעו
לבחיכם הקיווה במוחכם וזרורוהו בלבבכם' למדו
בבחרותכם באלכלכם הכנת זולתכם בעוד לבכם פנוי
טרם ימלא מחשבות וכת המוכיר יחלש' כי יבוא עת
שחרצו ולא תוכלו ואפילו מה שחובלו תתענוב עס מעט
תועלת' כי לא ירדוף הלב את הפה ואפילו במה
שירדפנו לא יחזיקו כי ישכחוהו' הנה מוסרי בידכם
מוסר יש בו תועלת רב בלמוד לחוק האמת ולישב
הדעת ולהסיר המבוכה' כאשר תמלאו כחוב עמוק

ה' הטובה עליכם, והזהרו שלא יבטחו ויחורו פניהם בסבת מחמיתכם: אל תחלו להטיב לכל אשר חוכלו והזהרו למי שיהיה: מאסו בטעלה וגעלו השלוח כי הם סבה להשחתת הגוף ולמחסור ולשעמום ולפטפטות ולעקשות פה ולזנות שפחים וסולם לשטן ולעבדיו: והיא היא העללה המזולה וכל עבד יהיה מוחר: אל תשקלו את נפשתיכם במחלוקת המכלה הגוף והנפש והממון ומה נשאר עוד: ראייתי לביים השחירו ופחות נפחתו ומשפחות נספחו ושירים הוסרו מגדולתם ועירות גדולות נחערקו וקייבולים נפרדו וחסידים נפסדו ואשימונה אבדו ונכבדים נקלו ונחצו בסבת המחלוקת: נביאים נבאו וחכמים חכמו ופילוסופים חפשו ויספו לספר רעת המחלוקת ולא הגיעו להכליתה: לכן שנאו אותו ווסו מפניו והתרחקו מכל ארבינו וגואליו ורעיו: וגם אל כל שאר בשרים ארוב מדיים החננו ורחקו קרבנם פן תספו בכל חטאתם: התפארו בסבל בי הוא הגבורה הישרה והנחון האמתי: כי בבקשם הנקמה שמה לא חשיגו ותחלו לבדם בחולת ממונה: ושמה חסידו על בשרם חרפה כגולל אכן אליו תשוב: אם חשיגו הנה חטאתם לה: דעו את אשר חמלא אחכם שנהא לב מוקס בלבול השכל, טרוד שנה בלבול פעולה גלוי מומים, וג"כ יולדוהו שני פנים והלשמים אבדן הנפש קנאה אולת עבירות פמליא לומר לאחרים חוטא ומחטאי חרטה באחרים: לכן חתירו מעלת הסבל והייתם קדושים בעיני אויביכם והתקדשתם ויתחרטו מויקיקם וחגלו נפשיכם בעיניהם וישבו ויטיבו לבם אם הם אנשי לבב, ואם הם אנשי בליעל יכאבו ויזר להם על אשר לא תחצו עמהם לעשות כמוהם ותחמלו עליהם בכחר המוסר: תחנהו בעונה כי הוא סלם לעלות המעלות הרמות: ועמה לא תצטרכו לסבל: דעו כי אין עדי כעונה הנה רבן של נביאים לא נחיתם על כל מדותיו כמו על העונה: שימו מחסום לפיכם ורסן לשונכם: דעו כי מעלת הדבור חן האל באדם באהבתו אותו על כל הברואים נחמד להשגיל וטוב להודות לו ולרחמנו ולספר נפלאותיו: ולכן לא יחנן להמיר טוב ברע ולדבר נבלה ושקר ורכלות והבאי כי הוא עון פלילי: ושעבדו החומר לשכל כלומר הגוף לנפש כי שעבדו הוא מירוחם בזה ובזה: לכן זמנו אל חפיקו כהפיק מאוייו ויסיף לבקשו ולא ישבע עד שיסחוק למחשבתו של יסוד ויאבד עמו חלק אלקי: ואם ימשול השכל וישתעבד הגוף ויכעל לא יבקש רק הנרץ וישבע מן המעט ויקח המוחר ויעם בחיים וינחם

ומאמר נבון בחורה או בנביאים או בספרי החכמים אשר לא חבימוהו ולא חדשו מסחרו ונראה כסוחר פנות החורה או דברי הבאי אל חזונו מאמונתם ואל יתבלבל שכלם, עמדו במחקרם והפחיתות ההוא השבחוהו בכס כי לא דבר רק הוא מכס (דברים ל"ב מ"י) הניחזו בקרן זוית ואל תשקלו כל אמונתכם על חסרון הבנת דבר חכמה: אלהים הבין דרכה והוא ידע את מקומה: אהבו האמת והאדק ובהם הדבקו כי תליתו בהם ההלכה ההיא כבונה על אור החלמים: שגאו השקר והעול ואל תחאו למטעמותיהם כי הוא כבונה על החול וקראו עליו אמור אל תחי טפל ויפול: לכן יעם לכם האמת והאדק שגראם שפסידו בו יותר מן השקר והעול שגראם שחריחו בו: וכן אמר החכם במוסרו: אמת קנה ואל תמכור: דעו כי האמת והאדק הם תכשיטי הנפש ונחיתים גבורה ובעת ונלא לגוף: ולא מלאחי רפואה לרבות הלכב כהרבת האמת והאדק: ולא הבעיותי אחרים מרעים ועשירות קרים ושלח ושריון כבוע האמת ומנן האדק: והיה ביום הנחילי אתכם את אשר הנחילי הבורא אמילנס הנאמנות אשר בו הקניי הבורא החיל הזה כי במקלי עברתי להרויח לכם החמיד ונסכו: והנה ברכני ה' עד כה: והאמת הנכיסני במקום שלא הנכיסני קרובי וירשתי מה שלא הורישני אבותי והמשלתי על גדולים ועוזים ממני והאלחתי והועלתי לי ולולתי: לכן הזהרו בו אפילו במה שלא הזכירה חורה אשר תדרוש שלמו: עמדו בדבורכם אל יכבד בעיניכם שטר ועדים וקנין על הבעתה הדבר גלוי ונסחר: בטלו ומאלו במודעי מרמות ומזמות ודקדוקים ועמוקים עקשיות וקושיות ודחות תחיתות: הוי לבונה ביתו עליהם כי בחלי ימיו יעובו ובאחריתו יהיה נבל: תחיו בחמות ובתמימות ובנקיות ואל תגעו בשל זולתכם דבר קטן וגדול: ואל תעמנו מאומה ממה שאינו שלכם ברור ומחזק: ברחו מן הספקות והעמידים בחזקת זולתכם: דעו כי תעמית הדמאי גורמת ליגע מן הודאי והמעט להרבה והנסחר לנגלה עד שיתוק לעקש כפרן גבב וגולן: ברחו מפניו הקונה ממנו אל ישמה והמוכר אל יתאבל: יבוע בחייו יכלם בחמות: כל זה ראייתי ונחון אל לבי מי שיהר חשש ילד קט והזרע לנדרה קולר לפי חסד: תחיתו במוסרם והסחפקו בנאמנותם כי אין יחס כמוסר ואין ירשה כנאמנות: קרבו הרחוקים השחו לקעים האירו פניהם לשפלים רחמו על האביונים והעלובים שמתים בשמחתם והפקידים בחגיגים ובמעשדיים כיד

כיד ה' הטובה עליכם. רק השמרו לכם מאד פן תעבדו בנפשכם, כי הוא חלק אלהי.

דע בני אברהם ירחמך האל יי', כי ראוי לנו שנדע באמת כי תחלת מה שזה הבורא יצא לישראל על ידי הציבא האמתי משה רבינו ע"ה היה יום השבת ושם אוחזו ברית. ואמר יי' ושמו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורותם ברית עולם ביני ובין בני ישראל אזה היא לעולם כי ששת ימים עשה יי' את השמים ואת הארץ וגו'. ואין ענין זה אלא להורות על היוחזיו נחים ומפסיקין מן העניינים המטרידים אותנו והמונעים מלהשיגו יי' והם עסקי העולם השפל. וליהדנו לעבודתו יי' ולהמיר ולהחליף עבודתו יי' בצורך חמת עבודת פרעה מלך מזרים, והוא אמרו בסוף במשה חורש וזכרתי כי עבד היית בצורך מזרים ויוצאך יי' אלהיך משם וגו'. ותחיתם זה הפסוק הוא על כן לך יי' אלהיך לעשות את יום השבת. והסבה האחרת הראוי לסמוך עליו המכרת אחר כן היחה אמרו כי ששת ימים עשה יי' את השמים ואת הארץ וגו'. וכוד זה הוא שהקדשו בפעולתי והוא יהיה יום השלימי לבריותי, הוא יום היוחכם משלימים לנפשותיכם בהיוחכם נפסיקים מענייני העולם, ולנוח מן התנועות והמלאכות לעבדנו ולהשיגו אשר היא המנוחה השלימה האמתית, וזהוה לא מנוחתכם על שתי פנים מנוחת הנוף ומנוחת הנפש. וכלל שני אלה העניינים אשר בעיני השבת הם כנגד שתי מילות והן מילת ערלה כלב ומילת ערלה הבשר. כי ענין המילה הראשונה היא מילת ערלה הבשר והיא מילת אברהם אבינו ע"ה. והענין השני היא מילת ערלה כלב והיא מילת משה רבינו ע"ה. ועם שתי בריתות האלה יתאמתו דברי הבורא יתברך ויחקיימו בעיני הברית הראשון והברית השני והברית השלישי והוא השבת. אלו השלש הם על עהרת הנפש ועל החבולה ועל ההפרדה ועל ההבדל וזו לו יי'. וראה והבן איך כפל מלת קדש בשבת והיותו דבק עם מלת יי' באמרו ויום השביעי שבת לה' אלהיך וגו'. ובאמרו ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם וגו'. ועוד אמרו וזיוס השביעי יהיה לכם קדש, וגו'. זו ראייה גדולה למי שיטעם ענין וידקדק בו על סוד חזרת השבת ואמתת מה שזאמר בו בתחלת היומו משה, ויאמר משה אלכוהו היום כי שבת היום ליי וגו'.

ודע בני אברהם ישלך האלהים יי' כי הערלה הנאמרת באברהם ע"ה היא בבשר, מפני כי השכל

במות. אכלו כדי שחיו והיוחר תחרימוס. אל תאמנו שרוב המאכל והמשה יגדיל הנוף וירבה השכל כשק המחמלא מן המושם לחונו, כי הוא ההפך באכול מעט יש כח באטומות לקבלו ובחוס הטבעי לעכלו או יגדל ויבריא ודעתו יחישב, ואם יאכל יותר מדאי האטומות לא יקבלו והחוס הטבעי לא יעכלו נכחו ילא פגול הוא לא ירעה גופו ירעה ושכלו יחבזה וכיסו יחרקן. וההרו של תאכלו עד אשר תעכלו כי הוא הפסד הנוף והכיס כי הוא סבת רוב תחלואים. ועמלו ערס שחללו ותמוחו אחר שהאכלו. אל תאכלו בבהלה כבעלי בולמוס אל תמלאו פיהם בלוגמא כי חסיג חבריה. שגאו המאכלים המזיקים כאשר ישנא איש את רעהו השונאו ומבקש המיתו. אל תאכלו בדרכים ואל תאכלו כעכברים כי אם לשעות הקבועות ובבחינים. המנועו מהחמיד סעודות עם הבחורים. דעו כי בסעודות הקבוצים יודע תרבות האדם אם טוב ואם רע והרבה פעמים חורתי רעב ומאז בציני מיראתי בראותי חרפת וזלתי. הזהרו מן היין המשחית עלומים ומבזה הנכבדים. ומה טוב בעיני אונת יהודב בן רכב לבניו. אמנם אני לא אלונו כי לא התנהגתי איתכם מתחלת ביראתכם אך שברו כמו במים ושתוהו דרך מוון ולא דרך חמוג. ראו כי לא לחס נכתב גנות נח הדיק כי אם ליקח מוסר. דעו כי ההולאה מתחלקת לארבעה חלקים ריוח. הפסד. מאוס. כבוד. ריוח הוא גמילות חסדים שתאכלו הרוח והקרן קיימת. הפסד. הוא השחוק שמפסיד בו אדם מעותיו כבודו ובעול ימיו ולא ירויה קורי עכביש יארוג ואסם הוא אסם אסם. מאוס. הוא מה שנאכל. כבוד. הוא שמלחו לעורו. לכן לבשו כדי השגתכם אכלו פחות מהשגתכם רק כדי מחיתכם. מאסו השחוק והחרקו מן השחוקים. זרעו ללדקה יותר מכדי השגתכם וקלרו לפי חסד. ראו חיים עם חרבתכם ואשת נעוריים ואל תגעו בשל זולתכם כי רבים חללים הפילה ועומים כל הרוגיה. חשבו כאשר הייתם בחיבת נח ותחנמחו. ואף בשלכם בסדר ובמשפט להעמיד זרע ולהחמיד הבריות. הנה האש היושב עליו יכזה והמשכיל יתחמם נגדו ויגע בו לעת הנוץ ויקבל ממנו חומלת. היינו לרעון שירדפכם ואחס לא תרדפוהו. כבדו את נשים כי הם כבודכם אל תרפו מהם מוסר ולא תמשילום עליכם. כבודם פמימה בהמעט ראייתם ימעט הזיקם. אל חגלו להם מסחורי לבכם. עבדו אזהביסם וקרוביכם כנופכם ומאודכם

האנושי תחלה משכנו הוא בלב אשר הוא צר. והערה
הזכרה במשה רבינו ע"ה היא בלב. וכבר אחת ידעת
שחוק שם לב מפני שהוא שכל נבדל, ובא הענין כאלו
יכלול השכל האנושי וירגילו להיטיב הטוב לבלתי השחק
עם חאוות הגוף ויהיה נאבד. ויש לך בני לדעת כי
פרעה מלך מצרים הוא יצר הרע באמת. וישראל כלם
גם כן באמת הם כדמות דבר אחד בענין השכל האנושי
וחזין זה מענין המלה והרכבה. ומשה רבינו ע"ה הוא
השכל האלהי, ומצרים בכללו הוא הגוף רועה לומר הגוף
בכללו, האברים השרים והאברים שהם כעצבים להם
והם הדבר הטפל. וארץ גשן הוא מקום הלב. וידעת
כי בני ישראל הם אשר שלט בהם פרעה הרשע ועבדוהו
בעבודת פרך. אבל משה רבינו ע"ה אין ציון וציויהם
שום יחס ולא להם עליו שום כח ולא שליטה. ומשה
ואהרן כלם דבר אחד, אמנם מעורר הכחות הוא משה
ע"ה ומעורר החמרים הוא אהרן ע"ה. ודע בני כי
המיחה הנזכרת בנביאים ע"ה היא הפסקה הדבקה
אשר ציויהם ובין הדבר השופע עליהם, זה כלו
כשיחשבו השכל האנושי עם חאוות הגוף. ולא תפרש
בו יותר ממה שהעירוהו עליו. ומה שעוררתיך בני
גם כן במאמר הנכבד ספר מורה הנבונים על אשה
חיל אשר הוא נאמר על חמר נכבד. כן היא ארץ
ישראל ג"כ וירושלם אשר בה בית המקדש. וכן הלב
הוא משכן השכל האנושי ואין הוא מקום במוח נכבד
מאוד בו משכן השכל הפועל. ודע בני כי מלכי בית
דוד הם דבר אחד בשכל האנושי אוחס אשר נאמר
בהם ויעש הישר בעיני יי' וגו', והוא השכל המחשבה
בשפע האלהי, ובהפכס הוא אשר היה משולח אל
החאוות הגופניות, כי באותו הזמן יבא מלך מן החאוות
וילחם בו אשר הוא יצר הרע בלי ספק. ודע בני

ישמך האל יחברך כי שומרון הוא החמר הארוך
המקולל אשר לא ימלכו עליה אלא מלכים רעים
וחטאים שהם החאוות, כמו שנאמר בספר משלי גם כן
על האשה הזונה, והבן ג"כ היאך היה שואל לדוד
והוא האמת. ולא חונה עמך ולא יקטרך אותך השטן
כשואל, כי לפעמים יבא בו השכל האנושי ולפעמים יבא בו
השכל העפרי ויטה אחר החאוות ולא ימאס לרוד. וראה
והבן איך הלך שאל אחרי דוד אל מקום הנקרא בשל'ו וזו
המלה היא נאמרה על הלב עברו משניות לבב אז מי נחן
לשכני בינה, והוא בלא ספק בעבור הסחלקו מן הדמיונות
הגופניות והיחה המחשבה נקייה וטהורה במושכלות
עם השפע אשר בא משמואל שהוא שכל נבדל ומשכנו

במוח אשר נקרא שמו ציוות ברמה. ופי' רמ"ה עליונה.
וכשהלך שאל אל הלב לא מלאו שמה כאלו נאמר לו
לך אל המוח שהוא יגבר בכחות למען היותו מלך
עליהם, ועלה אל מקום המוח ומלאו שמואל עמו ונחיה
אז שאל מפני שאין לו כח על דוד כי העור הוא משמואל
אל דוד אף על פי שהיה מתחלה עם שאל. ואחרי כן
נאמר לו שהוא ציוות ברמה והוא המוח בלא ספק
ואין לו כח עליו בעבור שהיה עמו השכל האלהי אשר
הוא שמואל וברח דוד מפניו ושאל פשט בגדיו. ואלה
הבגדים בא המשל בהם בחאוות כמאמר הסירו הבגדים
הזאים מעליו וגו' בכל עת יהיו בגדיך לבנים וגו'.
ידע בני אברהם ירחמך האל יחברך כי המשכן וכליו
בא המשל בו על גוף נכבד. והתחיל בארון
אשר הוא הלב בלא ספק. וכן הוא גם כן התחלה
בגוף. ובארון גם כן הלוחות אשר הם השכל האנושי.
ובאומרו והיו הכרובים פורשי כנפים למעלה וגו',
המשל בזה בריאות, והשולחן משל על הכבד, והמזורה
משל על המרה. ומוצח העולה אשר נאמר בו אם
תמיד חוקך על המוצח לא תכבה, המשל בו על החוס
הטבעי. ומוצח הקטורת הוא השפע. והאמת והנכון
הוא מה שבאר בו החכם רבי אברהם אבן עזרא ז"ל
נאמר לי עליו שהוא חבר בפירוש החורה וגלה בו
סודות עמוקות ועלמות לא יבינס אלא מי שהוא
במדרגתו והם השרידים אשר יי' קורא. והוא ז"ל
דבר בפרשת ואלה המשפטים בפסוק הנה אנכי שולח
מלאך לפניך וגו', נאמר נכבד על השמש ועל הירח,
ודברים נעימים אין ראוי שיבינס כל אדם, זה הוא אמרו
שם אור הירח הוא מאור השמש. ואני אגלה לך בני
קצת מדבריו. דע כי השמש אשר אמר הוא השכל
האלהי, והירח הוא השכל האנושי, ישמך השפע ממנו
על אי זה לא שיהיה לפי גלוי המשל. שהירח אין לה
אורה ולא בהירות אלא מהשמש.

ואתה בני הנאמן לי איני מזה לך שלא חשין בפירושים
ובחיבורים ולא חטוד שכלך אלא בפירושו
ובחבוריו וספריו, כי הם טובים מאד ומועילים לכל מי
שיקרא בהם בהשכלות יפה בשכל זך ובעיני דק. והם
אינם כשאר החיבורים. כי הוא היה כמו אברהם אבינו ע"ה
ברוח, וכל מה שיקרא מדבריו וברמזים אשר ידבר בהם
עין בהם עין יפה והשכל בהם השכלות רבה בשכל
זך ובעיני נקי. כי החכם הזה המכיר לא היה מחפז
משום אדם ולא היה נושא פנים לשום בריה והוא היה
שט בארצות היום במקום אחד ולמחר במקום אחר.

אז מפשט אחד וכל אחד מהם על הרוצ יקח שתי נשים עד שלא יהיה קבע מחשבתם ללא בהשמש ובאכילה ובשתיה ובשאר הנאות הנוף לא בדבר אחר ויחמיו כי השם יחברך קרוב להם ושומע להם מזה לא זו הדרך ולא זו העיר להחזיר אליו יחברך, אלהיהם עבדו וחורחם שמור, ומהם מאד הרחק ואל תחבק ח"ק. ואחז בני לא חזיה חברתך הנעימה אלא עם אחיו. אזהביו הספרדים הנקראים אנדלוא"ם כי יש להם שכל ובינה וזכות מוח, ומולחי אלה הזהר מהם. וגם כן שמור עמך ממקלת אנשים שהם שוכנים במערב הקרא, אליוירב"י והם המקומות אשר הם בארצות ברבריא"ה כי יש להם יובש ועבע גם. וחחק השמירה יהיה לך תמיד מאד מן האנשים השוכנים בין טוני"ם ובין אלכסנדריה של מצרים ושוכנים גם כן בהרי ברבריא"ה, כי הם יוחר טפשים אללי משאר בני אדם אף על פי שהם חזקים מאד באמונה. והשם ית' עד ודין עלי שאינם אללי אלא כדמות הקראים הנופרים בחורה שבעל פה, ואין אללם וזוח מוח כלל בכל עסקיהם בחורה ובתקרא ובתלמוד, ולא בהיזחם דורשים בהגות ובהלכות. וקצת מהם דיינים יאמינו וינהגו בעניין הגדה כמו שיאמינו וינהגו בני מאו"ם והם אומה מן האומות הדרים בארצות הישמעאלים, לא יראו הגדה כלל ולא יעיינו בקומתה ולא במלבושה ולא ידברו עמה, ואוסרים ללכת בקרקע אשר דרכה קף רגלה, ולא יאכלו מבשר הבהמה רביע האחרון ודברים אחרים רבים יותר מאלו שיש לדבר בהם ובמנהגיהם ובמעשיהם:

עם שהיה משרת לחללים גם כן. ואמנם בני אמי השלכתי יהי מאד על הדברים והחבורים עד שאני חולה כי עול מלכות ועול הבית עלי ואויבי חיים עלמו ורבו שונאי שקר. ולא הספיק לי זה אלא הבנות הוסיפו יגון על יגוני ועל עסקי סודות מחשבותי: ורע בני כי האדם המסכן צוה העולם השפל הנובז אין לו תנועה בו ואשריו למי שחתמו ימיו מהרה בלא ערדת נפשו. ולולי זה החכם המכר רבי אברהם אבן עזרא ז"ל אשר העירני על עניינים רבים ולא ידעתי בהם אלא אחר שחברתי פירוש המשנה והחבור שקראתיו משנה חורה וספר מורה הנבוכים, הייתי מעריך על סודותיו שרמו בחבוריו ובספריו. והשמר לך שלא תעריך שכלך הוד ונפשך היקרה אלא בחבוריו וחבוריו ונולחם שוא וחפל וכלה הזמן והם לא יכלו. ושמור נפשך מאד מדברי רוב חבורי אנשי צרפת היא פרנ"ה אשר לא יראה להם שהם מכירים הבורה יחברך אלא בעת אכלם בשר השור שגוף מטובל בחומץ ובשומים והוא טבול הקרא בלשונם סל"א ויעלה איד החומץ ועשן השומים אל מוחם ויחשבו אז להשיג בהם הבורה יחברך בכל שעה, ושהוא קרוב בחפלותיהם ונעקוהיהן בקראם בחלמוד ונולחו מחבורים ומדברי ראשי ישיבות, גם בשומם הבורה יחברך מדרס לשונם בספרם ובזכרם הבורה ית' בכל שעה באותם הדברים המנשימים הבורה ית' עליו רב וגדול מדברי הנופרים חלילה לו. ויוציאו ספרי חורה ללא צורך יברכו בהם הקהלות: ואולם בעבור זאת יסכימו לעשות נדקה מדרה"ם אחד

שיר בשבח הרמב"ם זצ"ל

מהלמדין ר"י בר שמעון ראש הסדר

וכל רואיו מאור עליו תמהים
מבינים פתורים כולם ורורים
ומשה יעלה אל האלהים

רוב החכמים מקנאות
נשבע אדני צבאות

נשיא האל שלחו אל למופת
ורכמי הזמן את מועצותיו
רעיפיהם בתחתית ירוצון

עוד לו

נפשות מבינים במשה
לבלי ברא איש כמותו